

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/l. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

NRS in sedanji položaj.

Kakor kažejo gotovi pojavi, je prišlo v našem političnem življenju do one točke, ki bo zaznamovana v zgodovini državnega življenja Srbov, Hrvatov in Slovencev kot mejnik nove politične dobe.

Kdor je trezno in brez predsodkov zasledoval naš notranji razvoj od osvobojenja pa do sedanjih poskusov vstvaritve takozvanega opozicijskega bloka, mora priznati, da je potek dogodkov usmerjen v konico, kjer mora priti do razhoda.

Sedanji položaj je naravno posledica vsega, kar se je godilo tekom pet let po našem osvobojenju in ujedinjenju. In ta položaj je neposreden mejaš novega stana v naši državi.

Omejimo se samo na sedanji položaj!

Motijo se oni politični naivneži, ki mislijo, da je vstvarjanje opozicijskega bloka navadna parlamentarna akcija v svrhu padca sedanje homogene radikalne vlade. Taka akcija ne bi bila nič posebnega in je običajna v vseh parlamentarnih državah. Kjer je opozicija složna in dovolj močna, lahko vrže vlado in vse gre naprej po ustavnem in parlamentarnem potu.

Toda v našem slučaju je stvar drugačna. Opozicija sicer trdi, da je edini namen akcije opozicijskega bloka — ako pride do tega — padec sedanjega režima, nakar naj bi po njenih računih sledile nove volitve v narodno skupščino. Da se to zgodi, ni izključeno, toda to ni edini namen akcije opozicijskega bloka kot takega. Če mislijo tako demokrati — in da tako mislijo, so ponovno poudarjali — potem so v usodepolni zmoti, ki jim bo silno škodovala, ako pravočasno ne stopijo na branik državnih in nacionalnih interesov.

Akcija opozicijskega bloka ima v bistvu popolnoma drugo svrhu, kakor pa samo padec sedanje vlade. Eventuelni uspehi bloka bi bili obenem uspehi njegovega voditelja, ki vodi akcijo iz inozemstva. In kakšni bi bili ti uspehi?

Vsakemu političnemu otroku je znano, da Stjepan Radić ne priznava sedanje državne ureditve. To je dokazal z neštevilnimi izjavami, s svojo abstinenčno politiko in s svojimi poskusi v inozemstvu. Ker se mu vse to ni obneslo, je ubogal svoje inozemske prijatelje, ki so mu svetovali, naj skuša doseči svoje namene legalnim potom. Ker pa tudi tega ne zmora sam, je pridobil za svojo akcijo demokrate, klerikalce in spahovce. V svrhu

dosege svojega cilja je poslal v narodno skupščino svoje poslance, da kot zastopniki »svobodne in neodvisne hrvatske države« in ne kot narodni poslanci kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev skupno z demokrati, klerikalci in spahovci porušijo vse ono, kar smo do sedaj dosegli. Pri tem računa seveda na nove volitve, pri katerih bi zmagal on in njegovi sedanji zavezniki. Nato naj bi se parlament znova spremenil v ustavotvorno skupščino, kjer naj bi se ustvarila nova država, ki bi obstajala iz raznih držav po Radićevem, Koroševem in Spahinem vzorcu.

To je namen opozicijskega bloka. Vse drugo je postranskega pomena. Toda do tega ne more priti, ako hočemo Srbi, Hrvati in Slovenci živeti še naprej v skupni državi. In da hočemo, potrjujejo izjave srbskih državljanov, ki so ponovno izjavili, da se ne bodo v nobenem slučaju odrekli Hrvatski in Sloveniji. To potrjuje tudi volja vseh zavednih Slovencev in velikega dela Hrvatov. In ta volja je mejnik v našem političnem življenju.

Recimo, da pride do opozicijskega bloka in do padca sedanje vlade — kar pa je še vedno zelo problematično z ozirom na heterogene lastnosti bloka — ne bo imela opozicijska akcija onih rezultatov, ki jih pričakujejo nasprotniki sedanje državne ureditve. Zdi se, da bomo morali biti celo hvaležni vstvariteljem opozicijskega bloka. Kakor vse kaže, bo rodil ta blok močno združitev vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki so za brezpogojno in absolutno državno in narodno edinstvo v interesu celokupnosti in posameznih plemen. In do te združitve pride, kakor hitro bo v resni nevarnosti naše skupno državnopolitično življenje. Pri eventuelnih volitvah se bo jasno pokazalo, na kateri strani je večina. Brezdvomno na strani onih, ki so našo državo vstvarili in ki so pripravljene žrtvovati zanjo svojo kri. Med temi pa niso samo vsi Srbi brez razlike na stranke, temveč tudi vsi pošteni Slovenci in Hrvati.

Kar se tiče posebej Narodne radikalne stranke, je treba vedeti, da bi tvorila v slučaju ogroženega obstoja naše države jedro protiseparatističnega bloka. Njeno stališče bi bilo tem lažje, ako je v opoziciji. Narodna radikalna stranka bi v omenjenem slučaju dobila pri volitvah tako ogromno večino, da bi bila proti njej nemogoča vsaka vlada. Ako se Radićevi Hrvati in Koroševci Slovenci postavijo na izključno plemensko stališče, potem

bo morala tudi Narodna radikalna stranka, ki stoji odločno na stališču vsestranske enakopravnosti, v interesu države poklicati vse Srbe pod svoje okrilje. In Srbi bi se v ogromni večini odzvali njenemu klicu kakor za časa kralja Milana. Da bi ostali Slovenci in Hrvati v tem slučaju v manjšini, ni treba niti omenjati.

Odkar obstoji Narodna radikalna stranka, je bilo njeno delovanje vedno istovetno z državnimi in narodnimi interesi. To je pokazala zlasti tedaj, ko je imela v svojih rokah državno upravo. Vselej, kadar so radikalni svojo modro politiko vstvarili kako veliko in koristno delo za državo in narod, so vstali proti njim politični pigmeji iz drugih strank in so se hoteli maščevati iz gole nevoščljivosti. Ravno tako je tudi sedaj. Opozicija zavida radikalni vladi, ker je s svojim smotrenim delom povzdignila ugled naše države v Evropi in ker je stopila na prste tudi negativnim elementom, ki hočejo uničiti ono, kar je sveto in nedotakljivo vsakemu poštnemu Srbu, Hrvatov in Slovincu. Stranka, ki je na vladi, mora vladati v duhu svojega programa, na katerega temelju je dobila svoje poslanske mandate od ljudstva. Ker je opozicija uvidela, da je nadaljnje vladanje Narodne radikalne stranke v škodo nevladnih strank, je že iz tega razloga postala nevoščljiva ne glede na separatistične in celo protidržavne težnje posameznih opozicijskih skupin. Demokratom, klerikalcem in v manjši meri spahovcem je dobrodošel Radić, temu pa so dobrodošli vsi, katerih se more poslužiti za svoje namene. Iz tega je tudi razvidno, da je edina vez med posameznimi skupinami opozicijskega bloka le sovražstvo do Narodne radikalne stranke. Glede drugih vprašanj pa je med njimi toliko bistvenih razlik, da je izključen vsak pozitiven uspeh.

Sedanji položaj bo torej ustvaril neobhodno potrebo združitve vseh onih, ki so za državno in narodno edinstvo. Vstvaril pa bo obenem tudi mejnik med dosedanjim političnim omahovanjem in bodočo politično sigurnostjo, ki bo jamčila za svoboden razvoj in napredek Srbov, Hrvatov in Slovencev v skupni narodni državi.

XX

Podpirajmo lastno časopisje! Zato se naročujmo na „Radikalni Glasnik“!

Ekspozé zunanjega ministra dr. Ninčiča.

Na seji narodne skupščine 17. t. m. je podal zunanji minister dr. Ninčič obširen ekspozé o vseh važnih zunanjepolitičnih dogodkih.

Kraljevska vlada je zelo pazljivo zasledovala zadnje dogodke v Nemčiji. Skupno z zavezniki je uporabila vse sile, da se na temelju mirovnih pogodb ustvari tak položaj, ki bo osigural mir v Evropi v korist vseh narodov. V tem smislu smo pozdravili z velikim zadovoljstvom odloke reparacijske komisije, da se sestavita dve komisiji izvedencev v svrhu proučavanja sredstev za ravnotežje v proračunu Nemčije. V tej smeri skrbno zasledujeta dogodke v Nemčiji Francija in Anglija, ki sta predvsem poklicani, da najdeta po ta način za rešitev reparacijskega vprašanja.

Z zadovoljstvom je treba ugotoviti, da je nova angleška vlada odločena z vso odločnostjo voditi politiko za čimprejšnji sporazum s Francijo v reparacijskem vprašanju, v katerem smo tudi mi materialno angažirani. S Francijo in Anglijo smo vezani na staro tradicionalno prijateljstvo in politično solidarnost. Nikdar ne bomo pozabili, da je bila Francija vedno naš iskren in dober prijatelj. Francija je storila za nas vse, kar je bilo v njenih močeh. Z angleškim narodom se je vstvarilo zblizanje v vojnih nezdah in v vojni sreči. To zblizanje se je razvilo v trajno prijateljstvo. Naša dolžnost je tu naglasiti, da se je prijateljstvo britanske vlade pokazalo ob vseh prilikah, ko se je zahtevala pri njej od gotove strani njena intervencija glede naših notranjih razmer. To stališče je popolnoma v skladu s tradicionalno angleško politiko.

Nato je minister ugotovil, da je naš sporazum z Italijo našel v vsem svetu globok odmev. Rimska pogodba bo omogočila miren razvoj obeh sosednih držav. Lani je nastalo na zborovanju Društva narodov v Ženevi veliko vznemirjenje, ker je pretel resen konflikt radi Reke. Vladi obeh držav pa sta odstranili vse ovire in pogodba je dvignila ugled obeh držav. Sklenjena pogodba je važna činiteljica za ohranitev evropskega miru.

Glede Male antante je povdarjal zunanji minister njen pomen in važnost za ohranitev splošnega miru v Evropi. Mala antanta je sedaj močna in ima vplivno besedo. S Poljsko hoče naša država nadaljevati dosedanje prijateljske odnose ter bo sklenila s njo razne pogodbe.

Nato je govoril dr. Ninčič o položaju naše države na Balkanu. Vladna politika gre za tem, da na temelju konsolidacije odnošajev, utemeljenih v mirovnih pogodbah, vzpostavimo normalne in boljše zveze med državami balkanskega polotoka in tako zasiguramo narodom čim daljšo dobo miru in mirnega sožitja. Naša politika mora upoštevati že z ozirom na zemljepisni položaj važne interese. Z Albanijo so naši odnošaji prijateljski. Za Albanijo je prišla doba notranje konsolidacije. Glede obmejne varnosti so se razmere precej zboljšale. Napadi Kačakov so zadnji čas prenehali. Makedonska akcija v Albaniji, ki je bila proti naši državi, se je koncentrirala na južno Albanijo. Naša vlada upa, da bo albanska vlada znala preprečiti z energičnimi odredbami napovedane napade in da bo izgnala iz svojega ozemlja vse tuje agente. Razvoj v Grški zasledujemo skrbno, dasi ravno se nočemo umešavati v notranje grške razmere. Tozadevno vodimo politiko v smislu prejšnjih izjav v narodni skupščini. V našem interesu je, da se razmere v prijateljski Grki čim prej konsolidirajo.

Zunanji minister je nato govoril obširno in podrobno o Bolgarski in o makedonskih organizacijah. S prevratom 9. junija lani je prišlo na Bolgarskem do nove vlade. Mi nismo spremenili svoje politike, temveč smo čakali, da vidimo delovanje nove vlade. Ne da bi se hoteli vmešavati v notranje bolgarske razmere, smo na podlagi mirovnih pogodb ob priliki junijskega prevrata in pozneje v času komunističnega pokreta storili vse potrebne korake, da se ne ruši mir ob naši meji. Nova bolgarska vlada je ponovno izjavila, da želi živeti z nami v dobrih odnosih in da bo izpolnjevala vse prevzete obveznosti mirovne pogodbe. To je bilo obenem tudi priznanje niškega sporazuma. Dne 1. oktobra 1923 sta se sestali v Sofiji naša in bolgarska komisija, ki sta razpravljali tudi o ukrepih proti delovanju revolucionarnih makedonskih organizacij na bolgarskem ozemlju, ki delujejo proti redu in varnosti v južnih krajih. Izpolnjevanje teh določb bolgarska vlada na žalost odlaša. Zunanji minister je ugotovil, da je delovanje nelegalnih makedonskih organizacij zelo živahno, odkar je na krmilu nova bolgarska vlada. Te organizacije dobivajo s strani bolgarske vlade vsestransko podporo. Te organizacije nastopajo pod sedanjo bolgarsko vlado popolnoma svobodno in ubijajo naše prebivalstvo, oficirje in vojake, požigajo in izvršujejo razbojništva. V zadnjih mesecih se opaža bolgarska akcija, ki stremi za tem, da pridejo zopet v razpravo vprašanja, ki so bila definitivno rešena v našo korist v treh krvavih vojnah in katerih rešitev so potrdile tri meddržavne pogodbe. Teh krajev ne moremo prepustiti za nobeno ceno. V Sofiji jim je dobro znano, da ni v južni Srbiji nobena narodna manjšina. Ako opusti Bolgarska svoje neizvedljive želje, smo vedno pripravljeni na prijateljsko zvezo z bolgarskim narodom. Sicer pa ostanemo na Balkanu zvesti oni politiki, ki daje narodu boljšo dobo miru in mirnega razvoja vseh narodnih sil. Znali bomo ohraniti mir in red v naših krajih.

V drugem delu svojega ekspozéja je govoril zunanji minister o delovanju Društva narodov, nakar je omenjal nemške reparacije naši državi in govoril bolj obširno o razmejitvi med našo državo in sosednimi državami. Glede razmejitve z Avstrijo je omenil delo na obmejnem odseku Sv. Duh, kjer je zahtevala Avstrija izpremembo meje, kar pa je veleposlaniška konferenca zavrnila in priznala naše stališče. Odklonjene so bile tudi avstrijske zahteve glede obmejnih korektur ob Muri, glede Apaške kotline in meje pri Gornji Radgoni. Razmejitev z Avstrijo je končana. Tudi madžarske zahteve glede Prekmurja so bile odklonjene. Razmejitev z Italijo je razven korektur v Sloveniji definitivno rešena s rimskim sporazumom.

Narodna skupščina je sprejela ekspozé na znanje z velikim odobravanjem, nakar je bil proračun zunanjega ministrstva z večino glasov sprejet.

Našim pristašem.

Opozarjamo ponovno, da je »Radikalski Glasnik« edino službeno glasilo Narodne radikalne stranke v slovenskem jeziku.

Dolžnost vsakega slovenskega radikala je, da se naroči na svoje glasilo in da agitira zanj med tovariši.

Zato prosimo vse naročnike, ki še niso poravnali naročnine, naj blagovolijo v kratkem plačati naročnino. Kdor pomotoma ni dobil položnice, naj jo reklamira pri upravi »Radikalskega Glasnika«.

Uprava »Radikalskega Glasnika«.

Druga faza v hrvatski politiki.

Radićeva stranka je vodila do sedaj pasivno politiko, od katere ni imelo ljudstvo nobene koristi. Ravno tako so delale tudi druge stranke na Hrvatskem: Hrvatska zajednica in Hrvatska stranka prava (Frankovci), v kolikor sta prišle do izražanja v javnem življenju Hrvatov.

O frankovski stranki ni vredno govoriti. Njeni rudimentarni ostanki izginjajo. Njen program je za sedanje razmere anahronizem. Po osvobojenju je mogla biti ta stranka samo negativen element pri ustvarjanju skupne države. Ravno tako je s Hrvatsko zajednico. Inteligenca se ni udeležila in tako je izključni gospodar na Hrvatskem samo Radićeva

Dosedanja politična abstinenca te stranke se more razložiti samo na dva načina. Radić je mislil, da je z abstinenco izbral dobro demagoško sredstvo, kajti abstinenca je namram volilcem pomenila nepriznavanje te in take države.

Drugi razlog je mnogo važnejši. Napoved nekakšne vojne Beogradu naj bi takoj po osvobojenju pokazala inozemstvu, da Hrvati ne priznavajo dejanskega položaja na ozemlju Srbov, Hrvatov in Slovencev. Radić je zapustil socialni in stanovski program svoje stranke. Vsled slabe in nerazvite zavesti hrvatskega kmeta in hrvatske inteligence se mu je posrečilo ustvariti organiziran pokret, katerega težnje so bile z ozirom na celokupnost interesov centrifugalne. Ko se mu je to doma posrečilo, je hotel hrvatsko stvar, kakor si jo on predstavlja, vplesti v mednarodna vprašanja. Vsi poznejši pojavi Radićevega delovanja — London, Dunaj in memorandum — vse, kar je storil in kar je hotel storiti, so bile posledice prejšnjih vzrokov. Naj se očita Radiću nedoslednost in zmešano pojmovanje, vendar je zamislil in vodil svojo politiko popolnoma točno s svojega stališča: dosledno je deloval proti državi in sistematično pripravil napad. O tem ne more biti več nobenega dvoma. Vendar ni mogel dobiti nobenega močnega zaščitnika proti naši državi.

Ker se je znašel pred svetom izoliran in brez zaveznikov, se je pač moral pokoriti svoji usodi. Zato preokret v njegovi politiki ter je popolnoma naravno, da se s tem končuje tudi prva faza hrvatskega vprašanja, ali bolje rečeno — hrvatske politike.

Druga faza se pričinja s parlamentarno akcijo Radićeve HRSS. Brezdvomno je to popolnoma negativna bilanca za onega, ki je sinonimno pomenil neko idejo. In ker se je ta ideja pokazala kot lažnjiva in ker se je takorekoč hrvatski narod iztrošil v fikciji, bi bilo naravno, do tega tudi gotovo pride, da ta fiasko razblini nimbus, v katerega se je zarila Radićeva osebnost pred masami. Težko bi bilo postaviti prognozo nadaljnemu razvoju druge faze v hrvatski politiki. Za sedaj je komaj toliko gotovo, da še ni takih elementov, ki bi opravičili optimizem.

Vendar pa obstoji moralni dobiček kot zadostčenje za ono politiko, ki se je z naše strani vodila v konstruktivnem smislu za celokupne interese Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Hrvatski politiki so si pridobili bogato izkušnjo: da se ne more delati ne brez Beograda in ne proti Beogradu. In v znamenju priznanja svojih grehov prihajajo hrvatski politiki v Beograd...

(Po »Samoupraviz«.)

Vsak naš somišljenik naj se naroči na „Radikalski Glasnik“.

Nepoštenost demokratske politike.

Krsta Cicvarić, ki sicer ostro napada vladu, je priobčil v svojem dnevniku sledeči članek:

Predsednik opozicijskega bloka g. Ljuba Davidović je podal v imenu bloka službeno izjavo, da ustava ni v nevarnosti s strani bloka.

Kako da ni v nevarnosti?

Ustava bi bila v nevarnosti, ako bi jo hotel nasilno suspendirati ali pa samo pogaziti nekatere njene odredbe. Ako g. Davidović misli, da taka nevarnost ne preti ustavi s strani bloka, je popolnoma iskren in govori resnico.

Toda g. Davidović ne misli na to. Smisel njegove izjave je v tem, da opozicijski blok nima namena menjati ustave, da nima nobenih revizionističnih teženj. O tem nas prepričuje tudi spiritus rector opozicijskega bloka g. Voja Marinković, ki pravi, da če ena prvih nalog opozicijskega bloka, kadar pride do vlade, izvedba ustave, kar bi se reklo, da hoče nadaljevati politiko današnjega režima.

Nočem žaliti ne g. Davidovića, ne g. Marinkovića, toda kar govorita o namerah bloka napram ustavi, ni resnica. Oba gospoda sta zelo neiskrena, ako podajata take izjave. Vprašanje je samo, zakaj je potrebno, da govorita ono, česar ne mislita.

Gospodje Spaho, Korošec in Radić so revizionisti, zakleti revizionisti, in kadar so pristali na blok, ki naj bi zrušil vladu, se s tem niso odrekli svojim revizionističnim težnjam. Nasprotno oni hočejo z revizionistično parolo na volitve in upajo, da bodo, ako se vršijo volitve po njihovo vladu, uničile vidovdansko ustavo, ne z revolucijo (ker nimajo te korajžje!), ampak s preglasovanjem v skupščini.

Ako bi hoteli demokrati ostati zvesti ustavi, bi morali zapustiti blok, ako ostanejo v bloku, morajo žrtvovati ustavo.

Vprašanje je, ako je vidovdanska ustava ovira pri konsolidaciji naše države, oziroma, ako se more doseči konsolidacija države samo z izvedbo vidovdanske ustave.

Nobena ustava ni tako sveta, da bi se je ne smelo dotikati. Vsaka ustava je samo neko sredstvo in vsaka ustava ima samo ono vrednost, v kolikor odgovarja potrebi, radi katere je ustvarjena, v kolikor omogočuje mir v državi in v kolikor olajšuje dosego namenov, radi katerih obstoja država.

Ako vidovdanska ustava ne služi dobro cilju, radi katerega obstoja, potem ni jo bilo treba zamenjati z drugo, ki bi bila takorekoč bolj praktična.

Bilo bi pošteno, ako bi se gg. Davidović in Marinković odprto izrekla napram vidovdanski ustavi, ako sta prepričana o njeni nepopolnosti in nezmožnosti, da se izvede v naši državi. To bi bilo popolnoma državniško. Toda ako smatrate, da je vidovdanska ustava dobra za našo državo in da se more in mora izvesti, ali je potem oportuna politika, ki gre za tem, da se okrepijo revizionisti?

Biti istočasno za ustavo, kakor trdita gg. Davidović in Marinković, in istočasno pomagati revizionistom, to ni logično, ni pošteno, ni državniško.

S tako politiko se ustvarja lažna situacija in iz take situacije se ne more roditi nič dobrega za državo.

Iz notranje politike.

Novi radićevski poverilnici. Radićevski poslanec Predavec je v častnem spremstvu svojih demokratskih, klerikalnih in spahovskih zaveznikov predal v torek 18. t. m. predsedniku narodne skupščine nadaljnjih 29 poverilnic radićevskih mandatov. Zvečer se je Predavec zmagoslavno odpeljal zopet v Zagreb.

Demokratska neresnost. Zadnjič smo opozorili na zmešnjavo v demokratski stranki, kjer se zdi, da se je uresničil pregovor: koliko glav, toliko misli. Zanimivo v tem oziru je zlasti poročanje zagrebške demokratske »Riječi«, ki venomer postavlja na laž poročila drugih demokratskih, zlasti beograjskih listov. Poleg tega pa priobčuje še stvari, ki pričajo, da vodijo demokrati v vsakem kraju drugačno politiko. Znano je dejstvo, da so beograjski demokratski voditelji z Davidovićem na čelu pristali na revizijo ustave itd. To dejstvo hoče »Riječ« na vsak način zanikati, ko piše, da med Davidovićem in Pribičevićem ni nobene razlike, kar se tiče ideologije jugoslovenskega pojmovanja. Tako trdi glavno glasilo demokratske stranke na Hrvaškem. Ta trditve ni samo neresna, temveč tudi komična. Saj je danes že vsakemu analfabetu znano, da so demokrati popustili na ljubo Radiću v vprašanju notranje državne ureditve z Markovičevim revizijskim načrtom. Znano pa je tudi, da so radićevci v našem političnem življenju predstavniki izključno plemenske stranke. Demokratska politika se bliža prepadu, pred katerim jo ne bo rešila niti zagrebška »Riječ«.

Čudni državnik. Demokratsko časopisje zmagoslavno zatrjuje, da je velika zasluga g. Davidovića, ako pride res do sodelovanja med demokrati in radićevci v svrhu rušenja sedanje vlade. Toda demokrati skupno z g. Davidovićem ne čujejo povedati, ako so radićevci spremenili svoje stališče glede državne ureditve. Sicer je g. Davidović res omenil, da se s prihodom bloka na državno oblast — ako pride do tega — ne bo spremenila državna ustava, toda poleg te sramežljive izjave obstoji enoglasni sklep glavnega zastopstva Radićeve mirotvorne in človečanske, hrvatske republikanske seljaške stranke, da ostanejo radićevci tudi v bodoče pri svoji politiki in taktiki. Vse to pa imenujejo demokrati vrhunec državniške modrosti! Res, čudni so demokratski državnik, ki zastopajo istočasno monarhijo in republiko, nedotakljivost ustave in njeno revizijo!

Obsodba Radićeve politike. V svoji razpravi »Sodobna Hrvatska in južni Slovani« je napisal Stjepan Radić l. 1899 sledeče: S proučevanjem narodnega življenja južnih Slovanov pride vsak nepristranski človek do prepričanja ne samo o sorodnosti, temveč tudi o narodnem edinstvu Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov, česar ni ne pri Italijanih in ne pri Nemcih. To Radićevo stališče l. 1899 in njegovo sedanje delovanje dokazuje jasno, da nima Radić nobenega stalnega političnega načela. Taki ljudje morejo biti usodepolni za narod. Ti nezdravi pojavi so dali do sedaj povod enemu samemu intelektualcu v Zagrebu, dr. Walterju, da je energično nastopil proti Radićevi politiki. Dr. Walter je napisal brošuro z naslovom »Gospodu Stjepanu Radiću in hrvatskemu narodnemu zastopstvu«, v kateri dokazuje, da je za hrvatski narod največja nesreča politična abstinenca in državnoopravno teoretiziranje.

Eden za drugim. V zadnjem času zapuščajo posamezniki vedno bolj radićevsko stranko. Ne samo kmetje, temveč tudi inteligenti, ki so do sedaj iz napačno umevanega nacionalizma podpirali Radićevo »hrvatsko stvar«. Med zadnjimi jih je mnogo, ki so spoznali, da je narodni radikalizem, kakor ga zastopa NRS, edina rešitev za hrvatsko ljudstvo. Te dni je poslal pravnik Marko Strenački v Rajevem Selu sledeče pismo vodstvu radikalne stranke: S tem izjavljam, da sem bil od 1. avgusta 1923 član hrvatske seljaške stranke. Žal mi je, da me je delo stranke razočaralo. Polagal sem važnost na socialni in ne na nacionalni program stranke. Ker je krenila stranka na drugo pot, ne morem biti več njen član ter sem zato vstopil v Narodno radikalno stranko, ki bolj skrbi za interese našega naroda.

Radić in NRS.

»Srpska Riječ« (Sarajevo): Demokrati so v zelo nepovoljnem položaju tako napram ostalim opozicijskim strankam, kakor napram Narodni radikalni stranki. Samo eno je točno in jasno: Radić se ni spremenil niti za dlako. Cela njegova akcija je v skladu z njegovim dosedanjim delovanjem. Tudi topot ima pred seboj jasen račun: s pomočjo demokratov in spahovcev razbiti čvrste vrste Narodne radikalne stranke, na kateri stoji ujedinenje kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Patriotizem in strankarska disciplina Narodne radikalne stranke bo skrbelo za to, da se Radić v svojih računih prevari.

Zapiski.

Priznanje.

»Slovenec« priznava, da je zanj najvažnejše vprašanje, kaj bo po padcu vlade ter nadaljeval. Može, ki snujejo opozicijski blok, o tem v javnosti molče in mi jim damo prav... Mi smo že zabeležili in z vso odkritosrčnostjo beležimo ponosno z vsem zadovoljstvom, da je z dosedanjim delom opozicijskega bloka storjen velik korak naprej na poti k reviziji ustave. Kljub temu pa smatramo, da je s stvorenjem fronte opozicije mogoče doseči še kaj več kakor samo zrušiti vladu, pregnati zlo korupcije in približati se reviziji ustave z volitvami, ki naj veljajo kot apel na ljudstvo, ali je za centralizem, ali za avtonomistično ureditev države. Mi se zavedamo, da več v današnjih razmerah ne bi bilo mogoče doseči...

To »Slovenčev« priznanje smo zabeležili zato, ker je iz njega razvidno to, kar trdimo na drugem mestu. Klerikalcem in njihovim zaveznikom pač ne gre za zrušitev sedanje vlade, temveč za rušenje naše sedanje državne ureditve. Bomo videli!

»Slovenec« in Radić.

»Slovenec« je z velikim zadovoljstvom poročal, da je Radić zelo zadovoljen z razvojem političnega položaja...

Sploh poroča »Slovenec« mnogo o Radićevem zadovoljstvu, vendar pa to poročanje ni smisljivo.

Zakaj — to ve »Slovenec« sam!

Opozicijski blok proti kmetom.

»Srpska Riječ« poroča sledeče: Opozicijski blok, v katerem so poleg Spahije, Radića, Korošca in demokratov tudi pomilovanja vredni srbski zemljoradniki, je pričel kovati peklenke okove, da z njimi zveže roke srbskemu kmetu.

Evo vzgleda: Akif ef Spaho, sarajevski trgovec in sorodnik Meh. Spahije je imel v Podlugovih kmetu. Pred par dnevi pa je zahteval od svojih bivših kmetov, da mu izročijo letošnji hak. Ko mu je Vukan Savić izjavil, da so sedaj svobodni, mu je odgovoril Akif: Ni več radikalov, sedaj so naši na vladi, plačali boste hak in vrnili zemljo!

Tako govorijo, še predno so poduhali oblast! Kaj bi šele delali, ako bi res imeli kaj oblasti! Tudi slovenski kmet bi moral čutil njihovo oblast s podvojenimi davki in farovski kulukom...

Socijalni vestnik.

s Nezaposlenost na Angliškem. V angleškem parlamentu je bivši konservativni ministrski predsednik Baldwin izjavil, da sme delavska stranka računati na podporo celega parlamenta, ako je v posesti pozitivnih sredstev v svrhu rešitve vprašanja nezaposlenosti. Ako pa nima sredstev, jo bo to vprašanje uničilo, kakor bi moralo uničiti vsako vladu, ki ne bi znala rešiti tega važnega vprašanja. Minister Shaw je izjavil, da smatra vlada to vprašanje za ravno tako resno, kakor smatra plačilo obresti vojnih dolgov v prihodnjih tednih. Vlada namerava v najkrajšem času predložiti tožadnevni zakonski načrt. Vlada bo skrbelo, da dobijo nezaposleni delo v svojih poklicih. Edino sredstvo proti nezaposlenosti je vzpostavitev zunanje trgovine. Dokler nima Anglija zopet vseh svojih svetovnih tržišč, je vse, kar se ukrene samo omiljenje, ne pa ozdravljenje.

s Poroke in razporoke v Zedinjenih državah. Urad za ljudsko štetje je izdal predhodno poročilo o statistiki porok in razporok v Zedinjenih državah. To je prva statistika po letu 1916. — Leta 1916 je bilo v Zedinjenih državah 1053 porok in 112 razporok (divorce) na vsakih 100.000 prebivalcev. Leta 1922 pa je bilo za isto število prebivalstva 1033 porok in 136 razporok. Razmerje razporok k porokam je jako različno v posameznih državah. Na primer, v državi New York in v distriktu Columbia, kjer je po zakonu razporoka jako otežkočena, je bilo razmeroma malo razporok: 10 razporok na vsakih 226 porok v New York in 10 razporok na vsakih 358 porok v distriktu Columbia. V Nevadi, ki je, kakor znano, zatočišče vseh nesrečnih zakonskih, je bilo več razporok kot porok: 10 razporok na vsakih 9 porok. New England države, ki so drugače tako ponosne na svoj sloves spodobnosti in konservatizma, so imele povprečno po eno razporoko na vsakih 9 porok, torej manj kot polovico toliko porok, kolikor jih ima država New York na vsako razporoko.

„Rad. Glasnik“ je edino službeno glasilo NRS v Sloveniji!

Naloge NRS v Sloveniji.

II.

Naše razmerje napram JDS v obče in napram slovenskim demokratom posebej.

7. Kot pristaši ponosne NRS, kateri politična načela niso nikdar bila predmet barantanja, se odločno obračamo od demokratske stranke, zlasti od njenega slovenskega priveska, ker ne moremo dosti energično obsoditi kolebanja te stranke med ustavo in njenimi nasprotniki.

Ko je bila vidovdanska ustava sprejeta, so demokrati na njo kazali ponosno kot na svoje delo. S programom državnega edinstva in s poudarjanjem neobhodne potrebe, da se ustava izvede v taki obliki, kakor je bila sprejeta, so šli na volišče in si na podlagi tega programa priborili gotovo število mandatov. Danes pa, še predno je ta ustava v celoti postala dejstvo, isti demokrati pripravljajo teren, da jo, če mogoče, pokopljejo. V tem namenu so se demokrati udeležili po še ena svoje stranke Davidoviču sestanka intelektualcev v Zagrebu, temu namenu služi načrt dr. Marinkovića po reviziji zakona o samoupravnih edinicah. Za to snujejo demokrati z republikanskimi in avtonomističnimi strankami blok, ne le da vržejo z njih pomočjo radikalno vlado, ampak tudi za to, da potolom kompromisa z Radićem in drugimi revizionističnimi strankami vstvarijo program za nadaljne skupne delo na državni upravi.

Demokratski voditelji so v Ljubljani na zboru zaupnikov demokratske stranke tajili, da bi bilo delovanje te stranke naperjeno proti sedanji ustavi. Izjave demokratskih voditeljev glede ustave pa je že dne 13. febr. — komaj 9 dni po shodu zaupnikov — postavil na laž »Slovenski Narod«, ko o razvoju dogodkov po shodu zaupnikov v Ljubljani piše:

»Včeraj popoldne je Davidović privolil v principijelno revizijo ustave in so bili radičevci o tem brzojavno obveščeni.«

»Jutro« pa piše v uvodniku istega dne, da je demokratska stranka doslej odklanjala revizijo ustave predvsem iz praktičnih, ne pa iz principijelnih razlogov, in da je v bodoče ne bo več odklanjala, ker ti praktični razlogi menda več ne obstoje.

Tako izgleda dejansko politika tiste stranke, katere slovenski pristaši so se na omenjenem zboru zaupnikov na usta dr. Kramerja razglasili za »najgorečnejše ustavobramitelje? Ali je to cinizem, ali neiskrenost, ali pa oboje?

Z ozirom na to smatramo za svojo dolžnost, da slovesno konstatiramo, da so demokrati na shodu zaupnikov dne 4. febr. svojim pristašam ne samo prikriili resnico o dejanskem položaju razkroja, v katerem se nahaja JDS, če jo vzamemo kot celoto, ampak so svoje pristaše tudi glede stališča, ki ga JDS zavzema napram vidovdanski ustavi, napačno informirali, da ne rabimo hujšega izraza, ki bi bil v tem slučaju na mestu.

9. NRS zahteva, da veljajo načela poštenosti in lojalnosti ne samo napram somišljenikom, ampak tudi napram političnim nasprotnikom. Zato v političnem delovanju obsojamo vsako neodkritost, verolomnost, zahrbtnost in zvižajo, kakor tudi vsako osebno gonjo. Take zle lastnosti ubijajo politični kredit, cepijo vrste naše ne baš številne inteligence, onemogočujejo potrebno zaupanje med strankami in odvzemajo vsako možnost skupnega sodelovanja tudi v tistih narodnih institucijah, ki s politiko niso v direktni zvezi. Stranka, ki je v Sloveniji

priznan nosilec takih metod, se mora v interesu napredka pošteno očistiti ali pa, kar je še bolje, uničiti, da kot politični faktor zgine.

Ob tej priliki moramo poudarjati, da sta se »Narodna socialna stranka« in »Narodna napredna stranka« od demokratske stranke odcepili. »Samostojna kmetijska stranka« pa odklanja skupno delo z njo, ravno vsled tega, ker take politične metode demokratskih voditeljev obsojajo in jih ne morejo prenašati.

10. Tudi mi odklanjamo vsako politično sodelovanje s takimi demokrati. Zato smo odločni nasprotniki ideje takozvanega »Naprednega bloka«, ki jo zagovarjajo tisti, ki so svoječasno enotno napredno fronto s svojimi metodami in strupeno osebno gonjo razbili. Tak blok bi bil kot spomin na nekdanjo »farško gonjo« in pod vodstvom sedanjih slovenskih demokratov reakcionaren in zdravemu napredku političnih odnošajev v naši domovini nevaren.

Sicer pa dobro vemo, da nameravajo demokrati s tem blokom v zadregi rešiti pod svojo streho, kar se še rešiti da in pridobiti nazaj po lastni krivdi zapravljenovo vodstvo v narodnih vrstah; torej zopet neke vrste — neloyalnost.

11. Temu nasproti izjavljamo radikali povsem lojalno in odkrito brez ozira na to, ali si s tem pridobimo kaj popularnosti ali ne, da smatramo za potrebno, da se vsi Slovenci, ki stoje ne samo v besedah in dokler jim kaže, ampak v dejanju iskreno in dosledno, brez ozira na trenutni politični položaj in strankarsko korist, na stališču ustave in jim je na tem ležeče, da gre politični razvoj v državi mirnim potom naprej in se država obvaruje vseh, zlasti za gospodarsko življenje tako pogubnih potresov, strnejo, — ne glede na to, kateri stranki doslej pripadajo — v eno močno falango, ki pod večjim vodstvom NRS v Beogradu lahko postane o prvih volitvah merodajni politični faktor v Sloveniji.

12. Kakor takozvani »Napredni blok«, tako odklanjamo slovenski radikali tudi posebno od slovenskih demokratov politično eksploatirano »jugoslovenstvo«, ki kulminira v napačni predstavi, da je za obstoj naše države neobhodno potrebno, da izginejo Slovenci in Hrvati, kakor tudi Srbi kot posebne plemenske individualitete in se vstvari na njihovih grobeh nova nacija — plemensko brezbarvni Jugoslovenov.

V tem demokratskem »jugoslovenstvu« vidimo radikali navadno frazo, ki ima izvestno demagoško vrednost, za katero pa se za trezno mislečega človeka ne skriva nobena konkretna, ne politična in ne kulturna koncepcija.

Kako si predstavljajo demokrati jugoslovenski jezik in književnost? Da li, da Slovenci takoj opustijo na povelje demokratske vlade svoj jezik? Ali naj pomeni jugoslovenski jezik mešanico iz srbščine, hrvaščine in slovenščine? Mi slovenski radikali smo za to, naj Slovenci le ostanejo Slovenci, Hrvati Hrvati in Srbi Srbi, dokler čas in skupno življenje v narodni državi ne izbrise sedaj obstoječih razlik. Smo pa proti vsaki politiki kitajskih zidov, ki bi delili eno pleme od drugega. To, kar nam je potrebno, je skupno sodelovanje ne samo v kulturnih in gospodarskih, temveč tudi v političnih organizacijah, da padejo med nami še obstoječe pregrade in da pri vzajemnem delu za skupni napredek drug drugega sposobnosti spo- znavamo in drug drugega izpopolnjujemo.

Pri tako organiziranem sodelovanju vseh treh plemen v najrazličnejših panogah javnega življenja morajo po sili razmer prej ali slej priti na površje najspodobnejši. Plemenski hegemoniji stavimo mi radikali nasproti hegemonijo sposobnosti, ki jo je v interesu napredka vseh plemen enako pozdraviti.

Demokratsko frazo o »jugoslovenstvu« torej odklanjamo; smo pa za to vseeno dobri Jugosloveni. Naše jugoslovenstvo ni fraza, ampak jasen političen cilj.

(Nadaljevanje sledi.)

Pokret NRS.

Iz stud. rad. kluba „Slov. Jug“.

Na drugem rednem občnem zboru stud. radikalskega kluba „Slovenski Jug“, obdržanem dne 28. febr. 1924, je bil izvoljen sledeči upravni in nadzorni odbor:

Upravni odbor:

predsednik: Milovan Poropat,
podpredsednik: Josip Karba,
sekretar I.: Branko Vukmanović,
sekretar II.: Miroslav Vedenik,
sekretar III.: Milan Marković,
blagajnik II.: Kajetan Pavletić,
knjižničar: Miljutin Zupan.

Nadzorni odbor:

Vjekoslav Vunderl,
Čulafić Milan,
Arandjelović Arandjel.

Dne 13. marca t. l. se je vršil v Šmarju-Sap veliki zbor pristašev Nar. rad. stranke, kjer je po izčrpnih govorih naših tamkajšnjih radikalnih prvakov izvoljen sledeči odbor:
predsednik: Jančar Janez, posestnik.
podpredsednik: Širka Franc, postaje-
vodja v Šmarju-Sap,
tajnik: Gačnik Franc, posestnik,
blagajnik: Zupančič Ivan, delavec,
odborniki: Jamnik Janez, Pucihar Jože
in Mrak Anton.

Iz našega časopisja.

Zaslepijeni demokrati.

»Radikalna Omladina« (Vukovar): Zanimivo je dejstvo, da so v opozicijskem bloku samo Davidović, Spaho in Korošec, dočim so radičevci izven bloka ter ga hočejo samo aktivno podpirati. Nasproti temu pa je znano, da obstoji posebna zveza med Radićem, Spaho in Korošcem, kar je razvidno že iz tega, da Predavec stalno imenuje Spaho in Korošca kot svoje »ožje verižnike«. Dejanski sta torej dva bloka in to dejstvo je treba posebno poudariti, ker je lahko za takozvani opozicijski blok in za nadaljni razvoj dogodkov velikega pomena. — Znano je, kar kategorično trdijo sami blokaši, da je vsaka skupina stala brezpogojno na svojem programu in da je njihov edini cilj, zrušiti sedanjo radikalno vlado. Žalostno je za demokrate, ki so razven rednih izjem sami Srbi, da so pristali na tak sporazum. S tem so napravili Radića za gospodarsko situacijo. Demokrati ne razumejo Radićeve igre in zato velja zanje: »Quos deus perdere vult...«

Na razpotju.

»Odjek« (Zagreb): Demokratska stranka, kot predstavnica skrajnega centralizma, se mora odločiti: Ali pljune sama sebi v obraz, svoji prošlosti in dosedanjemu delu ter se odloči za revizijo ustave v zvezi z avtonomisti, federalisti in konfederalisti, ali pa žrtvuje osebno »sovražstvo Ljube Davidovića do Nikola Pašića in ostane dosledna svojem dosedanjemu delu. Tudi radičevci se morajo odločiti: ali se odrečejo utopijam republikanstva federacij, konfederacij in boljše-
vizmu, ali pa ostanejo v abstinenca in razpadejo radi brezdelnosti. Radikalna stranka ima jasno pot: Ona mora ostati na poti svoje dosedanje politike popolnega državnega in narodnega edinstva, ali pa propasti. Ostati mora tudi v bodoče pri načelu: o vsem se more razpravljati, samo ne more biti govora o dinastiji, o državnem in narodnem edinstvu.

Iz vsega sveta.

V vseh državah je opaziti v zadnjem času živahnost delavnost. Povsod se odigravajo važni dogodki, ki bodo morda odočilnega pomena za nadaljnji razvoj posameznih držav, kakor tudi za mednarodne odnose. Pet poprečnih let še ni zadostovalo, da bi se svet povrnil k normalnemu življenju in na povojnih razvalinah še vedno vzplamtali plamenček, ki ogroža s toliko krvjo pridobljeni mir.

Za mir se zaenkrat najbolj trudi angleški ministri predsednik *Macdonald*. Radi tega se skuša sporazumeti s Francozi glede reparacijskega vprašanja, ki je še vedno v ospredju svetovnega zanimanja. Če bi se Francija in Anglija sporazumeli, bi to bilo velikanskega pomena za nadaljnji razvoj dogodkov. Kajti Nemčija, ki še vedno upa na razdor med Londonom in Parizom, bi končno morala uvideti, da so vsa njena pričakovanja, da bi na ta način zmanjšala svoje obveznosti, brezpomembna. Ker je izdala Francija rumeno knjigo, v kateri je skušala dokazati upravičenost svojih zahtev, je *Macdonald* napovedal, da bo isto stališče tudi Anglija. Na ta način pa bo lahko svet presegel obojestransko stališče in treba bo pod pritiskom javnega mnenja misliti na pravično rešitev.

Z ozirom na dogodke bližnje bodočnosti je važno, kakšno vlogo prinesejo bodoče volitve v Nemčiji. Dosedanji državni zbor je pokazal popolno nesposobnost in ni mogel nuditi nobeni vladi zadostne opore. Radi tega so se vlade vedno menjavale in kolebale med raznimi koaliranimi strankami. Stodil je razpust in 4. maja se bodo vršile nove volitve. Kakor vse kaže bode izšla iz majških volitev ojačena desnica. To pa bo gotovo vplivalo na francoske volitve, ki se bodo vršile nekaj tednov pozneje. Nemški desničarji namreč še vedno sanjajo o neki revanši in skušajo z zavlačevanjem doseči, da bi ne bilo treba Nemčiji plačati vojne odškodnine v določenem znesku. Kakšen duh vlada v Nemčiji in predvsem na Bavarskem, najboljšo dokazuje proces proti Hitlerju in bavarskim nacionalistom, ki so hoteli izvesti državni prevrat in pomesti z ljudmi, ki hočejo lojalno izpolniti sprejete obveznosti. Proces bo končan šele koncem tega meseca.

Procej zanimanja vzbujajo tudi dogodki na Grškem, kjer se nahaja boj za republiko ali monarhijo v odločilnem štadiju.

Republikanci zahtevajo takojšnjo odstavitev ministrije *Glücksburg* in proglasitev republike. Nasprotno pa stoji Venizelos in njegovi pristaši na stališču, da mora o tem odločiti narod sam potem ljudskega glasovanja. Prišlo je do ostrih nasprotstev in Kafandarisa vlada, ki je bila za Venizelosov načrt, je morala odstopiti. Venizelos pa je zapustil državo, kar bo Grkom zelo škodovalo, ker nimajo nikogar več, ki bi imel toliko vpliva, kakor ga je imel ta državnik. Nova vlada je v pretežni vojni republikanska.

Na Bolgarskem se nadaljujejo aretacije makedonskimi, ki so pripravljali vpad v našo državo. Vlada Cankova se je morala k temu odločiti, ker je uvidela, da je osameljena in bi bilo to posebej za Bolgarsko zelo nevarno. Sicer pa je jasno, da ne goje Bolgari do nas posebnih simpatij in da so njihove izjave o priateljstvu le puhle besede. Ako bi nastopili dovolj energično proti makedonskim, bi bilo njihovo gibanje že davno zatrto.

Tudi Romunska stoji pred važnim dogodkom. V kratkem se bodo vršila pogajanja s sovjetsko Rusijo. Eno najvažnejših vprašanj, o katerem bodo razpravljali na Dunaju, je vprašanje Besarabije. Besarabija je sedaj pod romunsko oblastjo, toda Rusi jo zahtevajo zase. Radi tega se splošno šmatra, da pogajanja ne uspejo.

Madžari lahko zaznamujejo važen dogodek na polju obnove. Svet Društva narodov, ki je te dni zboroval v Zenevi, se je izrekel za zunanje posojilo 250 milijonov zlatih kron pod pogoji, pod katerimi se je izvršila tudi sanacija avstrijske republike.

Na tem mestu naj omenimo tudi okrepitev francoskega franka vsled pomoči Amerike, za kar se je predvsem zavzela Morganova banka. S tem so se vsteli oni, ki so špekulirali na uničenje francoskega franka. V tej zvezi stoji tudi zakon o poiznanju finančne krize na Francoskem, ki je prišel Poincaraju slajno zmago.

Končno naj omenimo še volilno borbo v Italiji, ki pa se razvija precej mirno, kar je pripisoval dejstvu, da so si fašisti svesti svoje zmage. Primorski Slovenci nastopijo z Nemci pod istim volilnim znakom: lipovo vejico prekrizano s planinko. Ker so postavili enotno listo, je pričakovati, da dobe pri volitvah 6. aprila tri poslance. V svrhu volilne agitacije je podal Mussolini sliko dosedanjih uspehov fašistske vlade. Mnogo pa mu bo pripomogla tudi aneksija Reke, ki se je izvršila z velikimi slavnostmi v nedeljo dne 16. t. m.

Iz zunanje politike.

+ **Občinske volitve na Koroškem** se vršijo 6. aprila, izvzemši mest z lastnim statutom. Slovenci bodo skoraj povsod nastopili samostojno.

+ **Formalna aneksija Reke** po Italiji se je izvršila 17. t. m. v navzočnosti italijanskega kralja.

+ **Zmede na Bolgarskem.** Po poročilih iz Sofije je sedanjil položaj Cankove vlade nevzdržen. Časopisje zahteva, da profesorji ne smeje več voditi politike. — Zdi se, da pride v kratkem do reorganizacije zemljoradniške stranke, ki naj bi nadaljevala delo pokojnega Stambulijskega. — Ustanovitve nove komunistične stranke je zelo problematična vsled medsebojnih proletarskih sporov.

+ **Odstranitev grškega kralja.** Med grškimi republikanci in rojalisti je prišlo do sporazuma v vprašanju odstranitve kralja. Kralj Jurij se ima prostovoljno odpovedati prestolu ter ima dosmrtno pravico do častnega naslova grški kralj, nadalje ima pravico do nekaterih krajevskih posestev na Grškem ter bo prejel od grške vlade štiri petine sedanje civilne liste. Člani kraljevske rodbine se morajo za vedno odpovedati vsem pravicam do prestola.

+ **Nova Poincaréjeva zmaga.** 16. t. m. je francoski senat nadaljeval razpravo o finančnih zakonih. Po daljši razpravi je bil stavljen predlog, da se imajo finančni zakonj vrniti poslanski zbornici v ponovno razpravljanje. Vlada je bila prot temu predlogu ter je stavila na senat vprašanje zaupnice. Predlog je bil s 163 proti 119 glasovom odklonjen in je bila tako vladi izrečena zaupnica.

+ **Pomoč Madžarski.** Države, ki bodo dale posojilo Madžarski, so se zavezale, da bodo priznale integriteto in suvereniteto Madžarske. Madžarska pa se obvezuje, da bo spoštovala določbe trianonske mirovne pogodbe. Nadalje se obvezuje, da bo v določenem roku izdelala natančen finančni načrt za uravnoteženje proračuna in dovoljuje, da nazdira sanacijsko akcijo komisar Društva narodov.

+ **Obsojeni francoski komunistični poslanci.** Te dni so bili obsojeni komunistični poslanci Marcel Cachin, Paul Vaillant-Couturier, Albert Treint in Van Putte radi hujskanja vojaštva k nepokorščini v listih »Internationale« in »Humanité« vsak na 4 mesece zopora in na 1000 frankov globe. Obsojeni poslanci so svoječasnno nastopili potom tiska proti zasedbi Poruhirja.

+ **Nemška reakcija.** Pri občinskih volitvah v Berlinu so zmagale z ogromno večino desničarske stranke. — Po vsej Nemčiji se je pričela volilna borba, ki ne oheta izida v pomirljivem duhu.

Gospodarsko izkoriščanje polarnih dežel.

Neustrašeni možje vseh narodov so vodili naskok na severni in južni tečaj. Z največjim zanimanjem čitamo njih potopise, poročila o njih znanstvenih raziskovanjih in uspehih. Sedaj pa civilizirani narodi ne gledajo več na polarne dežele iz stališča raziskovanj, temveč iz gospodarskega stališča. Posest ogromnih sneženih in ledenih planjav, je velike gospodarske kakor tudi politične važnosti.

Ena prvih polarnih ekspedicij, bila je to Hudsonova, je zapazila v morjih okoli Spitzberga veliko kitov in mrožev in važna posledica tega je bila, da so začela zahajati v te kraje angleška, holandska in norveška ribiška brodogradnja in vozila velikanska bogastva seboj domov. Tudi slonove kosti predpotopnih slonov, ki se dobivajo v Novi Sibiriji, so s trgovskega stališča važen predmet. V Alaski pa je na pr. zadostovalo, da so odkrili zlato in ta zapuščenca dežela se je spremenila v civilizirano, moderno zemljo.

Peary, ki je prvi dosegel severni tečaj, je pomaknil daleč naprej mejnike človeške vede in znanja. Vse panoge fizikalnih in naravoslovnih ved so se z njegovimi raziskovanji zelo obogatile, kajti popolne ne bodo toliko časa, dokler ne bo naš planet popolnoma poznan in raziskan.

Brez polarnih študij bi se mnogi fizični pojavi na naši zemlji ne dali razlagati. Široke zemeljske pokrajine so bile v geoloških dobah podobne današnjim polarnim krajem, kajti bile so popolnoma z ledom pokrite. Če preiskujemo danes polarne zemlje, si moremo razlagati davno preteklost naših dežel. Etnografi, ki študirajo današnje življenje polarnih prebivalcev, so v stam, nam razložiti življenje praprebivalcev Evrope, ki so se potikali po luknjah in ledenikih.

Pol je obenem regulator zraka in voda. Brezdvomno se nahaja v Severnem ledenem morju ključ podnebja naših dežel, ključ našega vremena, ki je tako nestalno, da ga najboljši meteorologi ne morejo niti 24 ur naprej prerokovati,

vkljub temu, da ga že po celem svetu študirajo dolga desetletja.

Iz meteorološkega stališča igra ocean, ki je pokrit z ledom, isto ulogo, kot celina, in če se vsa ta ogromna površina ledu spomladi in poleti stali, je to ravno toliko, kot bi izginila ena celina in se na njenem mestu pojavilo morje. Tako se barometrične depresije zavijajo bodisi proti severu, bodisi proti jugu in podnebjje severne Evrope, ki je pod neposrednim vplivom teh depresij, se spreminja.

Morda pride enkrat dan, ko bodo meteorologi znali naprej povedati, ali bo kak letni čas pri nas mrzel ali topel, suh ali deževen, ako bodo o pravem času obveščeni o vremenskih spremembah v polarnih deželah.

Kar se tiče potovanj proti severnemu tečaju, se je začel sedaj nov čas, kajti raziskovalci se ne bodo več trudili po zemlji s sanmi in smučmi, temveč se bodo posluževali zračne poti. Predvsem se Američani zanimajo za taka podjetja. Zgradil so pred kratkim ogromen zeppelin, imenovan Shenandoah, ki je napolnjen s helijem in more preleteti nad 5000 km, ne da bi mu bilo treba pristati na zemljo. Določen je predvsem za potovanje na severni pol.

Kanadski raziskovalec V. Stefansson je mnenja, da bo raziskovanje severnega in južnega tečaja z zrakoplovi zelo uspešno. Ta znameniti raziskovalec je poslal pred dvema leti ekspedicio na otok Wrangell, ki leži severno od Sibirije, da ga vzame v posest za angleško zrakoplovno pristanišče. Jasno je, da bo tako ta otok postal važna strateška točka za trgovino.

Če si ogledamo zemeljski globus, vidimo, da je pot čez severni pol najkrajša zveza med Anglijo in Japonsko, 3000 milj je krajša, kot parobrodna zveza preko sueškega prekopa ali železniška zveza preko Rusije in Sibirije. Poleti je pa na severnem tečaju več mesecev dan in tako bo do mogli zrakoplovi, ki bodo pluli med Evropo in daljnim vztokom preko severnega tečaja leteti vedno pri dnevnih lučih, kar je vsekakor velike važnosti radi varnosti.

Ko bosta enkrat Canada in Sibirija kolonizirani do obrežja Severnega ledenega oceana, je gotovo, da bodo ustanovljene zračne prometne črte, ki bodo vezale Alasko, Canada, Severno Evropo in Japonsko.

Za enkrat se že pripravljajo norveški raziskovalec Amudsen, da zleti na severni tečaj. Ima štiri aeroplane na razpolago, od katerih je vsak opremljen z aparatom za brezžično telegrafijo, ki nese na 400 do 500 milj. Te avijone, ki se gradilo pri Dornierju v Friedrichshafenu, bodo najprej skrbno preizkusili na švicarskih jezerih, ledenikih in na snegu. V aprilu jih bodo transportirali v Rotterdam, kjer jih bodo ukrkali. Parobrod jih bo prepeljal v Green Harbour na Spitzbergu. Ekspedicije se bo udeležilo 30 oseb, všteti znanstvenike, brezžične telegrafiste, kino in fotooperaterje. Avijoni bodo imeli od Spitzberga do severnega tečaja preleteti okoli 1800 morskih milj (3300 km).

Kaj sedaj?

»Zastava« (Novi Sad): V življenju lahkomišelnih ljudi, ki precenjujejo svojo moč in svoje sposobnosti, se pogosto pripeti, da zaigrajo kolo, ki ga ne morejo igrati do konca. Tako se je zgodilo tudi »jugoslovenski« demokratski stranki, ki je začela svojo nevarno igro z »emigrantom« Radićem. Dokler je bil klopčič v njihovih rokah, so ga odmotavali, sedaj pa ko se ta klopčič nahaja v Radićevih rokah, se opaza v njihovih vrstah usodopolno vprašanje: Kaj sedaj? Mi smo iznenadeni, da se sploh tako vprašujejo, ker tega z njihove strani nismo navajeni. Preplašeni demokratski zapniki pošiljajo svojim voditeljem v Beograd nujne nasvete, naj krenejo na drugo pot, dokler je še čas. Da bi ne slišali neposrednega grajanja ljudstva, so demokrati celo preložili svojo veliko konferenco, ki bi se imela vršiti 16. t. m. Bojijo se sodbe onih, ki so jih vodili za nos.

Dve fronti.

»Straža« (Osijek): Radiću gre za to, da pride v državi do kaosa, da v tem kaosu eventualno z vsemi nasprotniki našega državnega edinstva doseže ono, kar hoče. Jasno je, da se mu to ne bo posrečilo. Dosegel bo nasprotno. V državi bo prišlo pri sledečih skupščinskih volitvah do ustvaritve dveh front: Fronta vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki so absolutno za državno edinstvo, in fronta onih, ki hočejo našo državo razdeliti. Da vidimo, kdo bo zmagal. Ali bo zmagal Radić, Spajho in Korošec in se bodo tej fronti pridružili tudi Davidovičevi demokrati, ali pa bo zmagala druga fronta, ki bo obstojala iz nas radikalov in vseh drugih poštenih Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki ne dopustimo, da bi kdo rušil edinstvo naše s tolikimi žrtvami in naporih vstvarjene države.

Zanimivosti.

Zgodovina brade.

»Excelstor-Dimanche« poroča, da je spreminjal moški svet v gotovih časih svoje nazore o bradi. Antropologi in stari zgodovinarji pripovedujejo, da so si ljudje v prvih časih pulili brado iz obraza. Večina afriških narodov in onih, ki živijo v vročih pokrajinah, se brije še danes. Egipčani so se popolnoma brili, kar je razvidno iz dobro ohranjenih slik v grobiščih. Ravno tako Rimljani. Cezar pripoveduje, da so se brili tudi Galci. Tudi Normani niso nosili brade. Atilovi Huni pa so si brado kratkoma sežigali! Potem so prišli skoraj popolnoma bradati časi in sicer približno do l. 1000. Zdi se, da je upeljal brke prvi Franc I., ki je s tem zakril rano na ustnicah, toda vsi so ga začeli posnemati. Velika francoska revolucija je znova uvedla brado. V minulem stoletju je bilo že manj bradatih. Pred par leti pa se je razširila iz Amerike moda popolnega britja.

Originalen davek.

V Belgiji so prišli na misel, da bi bilo dobro, ako bi se obdavčila nepotrebna imena, ki jih dobi otroci pri krstu. Vsako drugo ime stane 25

frankov, tretje 40, četrto 65, peto 100 in šesto 125 frankov. Izračunali so, da bi znašal ta davek v mestu z 20.000 prebivalci letnih 25.000 frankov. Vsak bi mislil, da bodo srečni starši dajali v bodoče svojim novorojenim potomcem samo po eno ime in se tako ognili nepotrebemu davku. Toda Belgijci so baje sklenili, da bodo dajali še več imen. To se pravi, bogati Belgijci, ki hočejo na ta način pokazati svoje bogastvo. Tako bodo mogli otroci s številom svojih imen dokazati, da so bili že ob rojstvu več ali manj bogati!

Ženska usoda.

Na katoliškem pokopališču v Schreiberhau-u v Švici so 7. t. m. pokopali bivšo ženo nekdanjega avstrijskega nadvojvode, ki je prevzel ime Leopold Wölfling. Pokojnica, katere rojstno ime je bilo Marija Ritter, je bila rojena v Nowagu kot otrok preprostih staršev. Kot članica nekega majhnega dunajskega gledališča se je spoznala z nadvojvodo, s katerim se je l. 1904 poročila, nakar sta se preselila v Švico, kjer pa sta se kmalu ločila. Mlada žena je zbolela na neozdravljivi bolezn. Pred dvema letoma so jo sprejeli v katoliško bolnišnico v Schreiberhau, kjer jo je sedaj rešila smrt groznega trpljenja. Bolnica je prejela od časa do časa malo podporo potom posredovanja

švicarskega poslanstva v Berlinu. Nekdaj tako slavljena ženska je ostalo le še trpljenje. Doživela je 47 let.

* **Otroci na potovanju čez ocean.** Dva otroka, brat in sestra, sta nedavno potovala sama na parniku »Ausonia« iz Bostona (Zedinjene države) v Liverpool, kjer ju je sprejela oba zdrava njuna tetka.

* **Nečloveška mati.** V Turinu (na Laškem) so slišali iz neke kleti obupne otroške klice. Ljudje so poklicali orožnike, ki so šli k hišnici dotične hiše in jo vprašali, čigav je otrok, zaprt v podzemni kleti. Hišnica ni hotela ničesar vedeti, morala pa je spremiti orožnike v klet. Orožniki so z velikim naporom odprli vrata in našli v kleti desetletnega dečka, ki je šele po dolgem času mogel povedati svoje ime ter se je skrivil med orožnike. Povedal je, da ga njegova mati za vsak malenkosten pregrešek zapira v temno klet po cele ure. Njegova brezsrčna mati pa je bila prisotna hišnica, katero so orožniki aretirali, otroka pa so oddali v bolnišnico.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.
Urednik: Ivan Podržaj.
Odg. urednik: Ivo Kisovec.
Tiska »Zvezna tiskarna«.

Zvezna knjigarna

Marijin trg 8 Ljubljana Marijin trg 8

Zbirke pesmi:

I. Albreht: Slutnje	broš. 6'—	Din	vez. 8'—	Din
J. Glaser: Pohorske poti	6'—	"	8'—	"
Igo Gruden: Narcis	10'—	"	12'—	"
Igo Gruden: Primorske pesmi	10'—	"	12'—	"
Tagore-Gradnik: Vrtnar	20'—	"	23'—	"

Zahtevajte cenik!

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

STOEWER RECORD

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo Lud. Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica šte. 6/1.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1 v Ljubljani Marijin trg 8

Izdeluje vsakovrstne tiskovine, knjige, brošure, poslovne knjige, bloke, note, tabele, vstopnice, razglednice, naročilne knjižice, lično, hitro in po konkurenčnih cenah

Moderna knjigoveznica.

Jadranska Banka d.d. Beograd

Centrala (začasno) Ljubljana.

Delniška glavica: Din 60,000.000 — Rezerva Din 32,515.000 —

Podružnice:

Beograd
Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi

Jelsa
Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Amerikanski oddelek. = Potniški urad.

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar.
AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUZNA AMERIKA: BANCO YUGOSLAVO
DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

AFILICIJA: FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih
::—:: sveta in se peča z vsemi bančnimi posli. ::—::

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino
R. Stermecki, kjer kupite lotos

sukno

za moške in volneno za ženske obleke. parhent, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu priporoča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros - cena.